

16. Afsløringen og bortforklaringerne

Først i 1992 fik jeg kendskab til EU-Domstolens retsmøderapport og dermed regeringens bidrag til vildledningen under FDV's forfølgelse af importørerne. Det overraskede mig ikke, at Johan Schlüter havde løjet for EU-Domstolen, men det skræmte mig at finde ud af, at også regeringen havde medvirket til at vildlede EU-institutionerne.

EU-Domstolens retsmøderapport

Jeg havde udlejet LaserDiscs siden 1987. Hvis FDV mente, at jeg krænkede deres rettigheder, kunne de have lagt sag an når som helst, men de ventede over fire år med at angribe. Da de endelig angreb, var det med et minimum af varsel.

Jeg blev indkaldt til møde i fogedretten torsdag morgen den 6. februar 1992. Der var ganske vist nogle dages varsel, men de 154 siders bilagsmateriale, som FDV's krav om forbud mod min udlejning var støttet på, fik jeg først med posten dagen før, så det var umuligt at gennemgå det med en advokat før retsmødet. Der var blandt bilagene nogle kontrakter mellem medlemmerne og filmselskaberne, og det var først og fremmest dem, jeg kastede mig over. Jeg var spændt på at se, hvad der egentlig stod i licensaftalerne, for det var aldrig blevet afsløret.

På selve retsmødet fik jeg udleveret yderligere 18 siders bilag. De fleste bilag var domme i retssager, som handlede om piratkopiering, og det havde intet med mig at gøre. Det var som om, at FDV havde fremlagt alt muligt blot for at kunne dupere dommeren med bilagsbunkens størrelse.

Mødet i fogedretten varede hele dagen, og fredag gik med at indhente alt det daglige arbejde, jeg havde forsømt under forberedelsen, men lørdag eftermiddag havde jeg fred og ro til at gennemgå bunken af fotokopier, som FDV havde sendt til mig. Jeg sad på mit kontor og prøvede at få orden i det hele, da mit blik faldt på nogle sider vedrørende retssagen mod Erik Viuff Christiansen.

“Den danske lovgivning sonderer - ligesom lovgivningen i en række andre EF-medlemsstater - mellem eneretten til at sælge eksemplarer af et værk (som konsumeres, når rettighedshaveren har udgivet værket), og eneretten til at udleje værket... (side 110).” Det lød helt forkert. Jeg havde studeret alle processkrifter og fogedrettens kendelse i sagen mod Erik, og da hævdede Johan Schlüter at have en eneret til både salg og udlejning, men her skelnede han mellem salg og udlejning. Jeg læste videre, og det blev mere og mere underligt.

“Den danske regering har gjort gældende, at den anfægtede lovgivning bygger på almindelige kulturpolitiske synspunkter, hvorefter visse værker, som f.eks. film, ikke bør kunne udlejes uden rettighedshaverens samtykke... (side 112).”

Hvad var det for noget sludder? Kulturministeriet havde skrevet til mig, at også salg af film var forbudt (side 81). Da udlejningsretten i 1989 blev indført i § 23, stk. 3, var der ingen kulturpolitiske drøftelser, der vedrørte forbud mod udlejning. Tværtimod fik Folketinget dengang at vide, at lovforslaget vedrørte *salg* af film!

Søvnløse nætter

Jo mere jeg læste, jo mere rystet blev jeg. Hvad var det for et dokument? Det var EU-Domstolens retsmøderapport. På det tidspunkt havde jeg endnu ikke sat mig ind i, hvordan en præjudiciel retssag ved EU-Domstolen gennemføres i praksis. Jeg vidste ikke engang, at der blev skrevet en retsmøderapport, og at den var trykt i EU-Domstolens domssamling. Der fandt jeg forklaringen på, at EU-Domstolen troede, at der fandtes en særlig lov om udlejning af film i Danmark!

I sommeren '87 havde jeg under mine telefonsamtaler med Kulturministeriet talt med en embedsmand om retssagen. Han var sikker på, at Erik ville "tabe med et brag." Hvis man læser hele dommen, vil man se, at Erik faktisk vandt sagen og burde have haft lov til at udleje også efter vedtagelsen af § 23, stk. 3. Selvom en særlov nu eksisterede, var betingelserne i dommen og artikel 36 ikke opfyldt. FDV ville tvinge Erik til at udleje de danske udgivelser på bekostning af de engelske. Der var tale om en forskelsbehandling, der lige præcis opdelte markedet.

Var angrebet på Erik aftalt med Kulturministeriet, eller havde Johan Schlüter også narret Kulturministeriet?

Jeg kunne ikke sove om natten. Jeg tænkte på alt, hvad der var sket i retssagerne mod Erik, på EU-reglerne og sagens forløb ved EU-Domstolen. Jeg begyndte at notere stikord og tanker ned. Jeg endte med at skrive hele natten.

Dagen efter besluttede jeg at skrive en rapport. Jeg kom i tanke om min klage til Kommissionen. Jeg havde ikke fået andet svar end Johan Schlüters. Jeg havde udtrykkeligt påpeget, at grundlaget for fagedforbuddet mod Erik var ophavsretslovens § 2, og at § 2 hverken skelnede mellem salg, udlån og udleje eller mellem videofilm og andre handelsvarer. Kommissionen kunne let kontrollere dette, for jeg havde sendt udskrifterne fra fogedretten med. Det var mere end to år siden, og jeg havde intet hørt. Var det på tide at følge op på klagen?

Jeg arbejdede hele weekenden og nætterne med. Jeg kunne alligevel ikke sove, og jeg håbede, at jeg kunne få den dommerfuldmægtige til at tage opdagelsen med i overvejelserne, før han afsagde kendelsen. Det var en vigtig opdagelse, som vi ikke havde drøftet på mødet i fogedretten.

Mandag eftermiddag holdt jeg møde med advokat Anders Hjulmand og den unge advokat Jørn Rasmussen. Efter en skade i ryggen var Anders Hjulmand ikke længere i stand til at møde i retten, så det var Jørn Rasmussen, der havde været med mig i fogedretten. Jeg var stadig ikke færdig med rapporten, så jeg forsøgte at forklare situationen.

Anders Hjulmand var ret sikker på, at det ikke kunne komme på tale at få lov at genoptage sagen i fogedretten. Jeg var nødt til at vente til et eventuelt kæremål i landsretten. Han foreslog, at vi rådførte os med en ekspert på området, og han nævnte professor Mogens Koktvedgaard som en mulighed.

- Han laver nogle gange et responsum til Kommissionen. Det kan være, at han vil udarbejde et responsum til dig, foreslog han.

Det lød som en god idé. Mogens Koktvedgaard havde vist sig at være en markant figur, da jeg studerede konsumtion i 1987. Det var bestemt et emne, han vidste noget om. Anders Hjulmand fortalte, at han var professor på Retsvidenskabeligt Institut på Københavns Universitet.

Efter dette møde faldt jeg omsider så meget til ro, at jeg kunne falde i søvn, men der gik kun nogle timer, før underbevidstheden gik i gang igen, og jeg opgav at sove mere. Jeg fortsatte i stedet med at arbejde på rapporten.

Tirsdag kontaktede jeg mine to vigtigste samarbejdspartnere, Pioneer og min engelske leverandør. Jeg arbejdede tæt sammen med Pioneer, og blot et par uger forinden havde jeg drøftet LaserDisc-systemets fremtid med direktøren og underdirektøren for Pioneer på deres danske hovedsæde i Tåstrup. De mente også, at det var vigtigt, at pladerne kunne udlejes. Pioneer var på det tidspunkt i gang med at købe rettigheder til film på LaserDisc som led i markedsføringen af systemet i hele Europa. Philips havde i mellemtiden lukket deres fabrik i England, og nu var Pioneer ved at fylde hullet ud med deres erfaringer fra USA og Japan.

Det var også vigtigt for leverandøren i England, Home Entertainment Export, HEX, som jeg handlede med på det tidspunkt, at der ikke blev lagt hindringer i vejen for deres eksport til Danmark. Jeg bestilte en weekendtur til London, for jeg ville tage til England og personligt sætte topfolkene ind i situationen.

Familien Schlüter

Jeg var rystet over, at Johan Schlüter kunne slippe af sted med sådan et nummer. Hvordan kunne det ske? Jeg drøftede det med mine medarbejdere. Tidspunktet for retssagen var særdeles ubelejligt, for jeg var i fuld gang med forberedelserne til at åbne en Laserdisken-butik i København. Jesper var udset til at være daglig leder, og han arbejdede for tiden i butikken i Aalborg for at lære vores rutiner forud for åbningen. Vi lagde hovederne i blød.

Schlüter. Johan Schlüter. Mon han har noget med Poul Schlüter at gøre?

Schlüter er ikke et særligt almindeligt efternavn. Jeg kendte i hvert fald ikke andre, der hed Schlüter. Var det et tilfælde?

- Det finder jeg lige ud af, sagde Jesper, slog et nummer op og greb telefonen, og vi andre kunne følge med i hans side af samtalen.

- Goddag, kan jeg tale med Kurt? Kurt Johansen! Er der ingen Kurt Johansen der? Hvem taler jeg med? Schlüter? Ligesom statsminister Schlüter? Det var da pudsigt. Har de noget med hinanden at gøre? Nå, så de er brødre? Jamen, tak skal De have og undskyld ulejligheden.

Jeg var på én gang målløs over hans frækhed og imponeret over hans handlekraft, men jeg betvivlede ikke, at han havde ringet til Johan Schlüters kontor og derfra fået den oplysning, at Poul Schlüter og Johan Schlüter er brødre.

Det satte gang i fantasien. Var det en konspiration udtænkt ved køkkenbordet i det Schlüterske hjem? Poul Schlüter havde på det tidspunkt politiske problemer på grund af Tamil-sagen, men det var alligevel noget helt andet!

Samtalen med Mogens Koktvedgaard

Onsdag morgen blev jeg færdig med rapporten, der blev på 34 sider, og så gik jeg i gang med at samle dokumentationen dertil, og det løb op i 150 sider. Det var en stor opgave at fremstille kopier af det hele, for jeg markerede omhyggeligt alle de citerede afsnit med en gul tusch for at gøre det let for læseren.

Jeg ringede til Mogens Koktvedgaard for at høre, om han var interesseret i at læse rapporten og kommentere den. Det ville han gerne. For en sikkerheds skyld ringede jeg også til min læge for at høre, om det kunne være skadeligt ikke at sove i flere dage. "Så længe du føler dig godt tilpas, gør det ikke noget," mente han og tilbød mig sovepiller, hvis jeg ønskede det.

Nej tak, jeg ville helst undgå piller. Jeg havde travlt med at kopiere og male i bilag, og det gik onsdagen med. Jeg skulle jo være færdig inden rejsen til London, og jeg nåede lige akkurat at sende rapporter til Mogens Koktvedgaard, Pioneer og Jakob Stegelmann fra posthuset på banegården, inden det sidste aftentog kørte til København. Efter denne hektiske slutspurt faldt jeg endelig i søvn igen.

Jeg skulle med toget til Esbjerg torsdag middag, så jeg stod tidligt op for at klargøre de sidste rapporter, jeg ville sende til Jyllands-Posten og statsministeren. Næppe havde jeg sat mig ved morgenbordet, før telefonen ringede, og jeg havde en ophidset Mogens Koktvedgaard i røret.

- De er helt ude på dybt vand!
- Hvad mener De? Har De allerede læst rapporten?
- Nej, men jeg kan se af problemstillingen, at De ikke har nogen sag!
- Jamen, de løj for EF-Domstolen!
- Det er fuldstændig lige meget. Sådan er retstilstanden i Danmark, og sådan bliver den i hele EF. De skulle sætte Dem bedre ind i tingene. De kan starte med at læse min *Lærebog i Immaterialret*.
- Det vil jeg gerne, men jeg vil alligevel bede Dem om at læse rapporten.

Samtalen med Mogens Koktvedgaard gjorde mig lysvågen. Hvorfor var sagen så vigtig for ham? Det måtte den være, for ellers ville han ikke ringe til mig som en af dagens første handlinger. Han fik vel post hver dag, men han havde kastet sig over min rapport og ringet til mig, før han overhovedet havde læst den!

Hvorfor var han så ophidset? Han kunne være ligeglad med videobranchen. Formålet med opkaldet var helt klart: Jeg skulle lade sagen ligge. Han havde ikke bidraget med relevante oplysninger, men bare forsøgt at få mig til at føle mig dum i håbet om, at jeg ville opgive at forfølge sagen. Hvorfor mon?

Hans reaktion på min indvending om, at de havde løjet for EU-Domstolen, var også uventet. Han havde lige sagt, at han ikke havde læst rapporten, så han kunne ikke vide, om nogen havde løjet for EU-Domstolen eller ej. Det havde været mere naturligt at afvise med et "det har du sikkert misforstået" eller "det passer ikke", men han bestred det ikke. Han slog det bare hen, som om det var lige meget!

Paranoia

Det skulle have været en rekreativweekend, men det blev et mareridt. Mogens Koktvedgaard havde nær skræmt livet af mig. Kendte han Johan Schlüter? Det var mærkeligt andet, da de begge var anerkendte eksperter i immaterialret. Ville Mogens Koktvedgaard overhovedet læse rapporten, eller ville han bare give den til Johan Schlüter: "Se her, Johan, en gal mand i Aalborg er ude efter dig?"

Måske Johan fortalte om mig til Poul. Ville Poul sende det hemmelige politi efter mig? Har vi et hemmeligt politi? Ville jeg vide noget om det, når det er hemmeligt? Er jeg blevet efterlyst som en trussel mod statens sikkerhed?

Var det usandsynligt? Afgjort. Jeg havde set for mange film. Jeg trængte til at sove. Men jeg tænkte hele tiden på den skade, der var forvoldt, og værdien af et fuldstændigt monopol i videbranchen. Johan Schlüters nummer mod Erik havde ført til massive overpriser i branchen. Måske troede Johan Schlüter, at jeg var den eneste, der vidste noget? Hvad koster det at arrangere et lille uheld?

Jeg sov meget lidt på båden til Harwich. Jeg lagde mærke til, at der ikke var et opbud af politibiler på kajen, men i bussen på vej til hotellet var jeg alligevel stiv af skræk. Jeg kunne slet ikke bevæge mig. Jeg havde det forfærdeligt dårligt og spekulerede på, om man kunne dø af skræk. Sådan helt bogstaveligt. Jeg var glad for, at jeg havde taget Niels Ole med, så han kunne holde øje med mig.

Jeg havde heldigvis nået at sende en rapport til Jyllands-Posten, og så var det planen at blive i London, indtil jeg havde læst om skandalen i aviserne.

Da vi nåede hotellet, ringede jeg til redaktøren på Jyllands-Posten, og det fik mig ned på jorden igen. Han ville slet ikke tale med mig! Han ville vente, til han havde læst rapporten, og det blev tidligst på mandag. Jeg kunne ikke få fat på nogen hos Pioneer, men jeg fangede Jakob Stegelmann, og han beroligede mig.

- Tag det roligt. Sådan foregår det ikke i Danmark, og det er heller ikke Johan Schlüters stil. Du har ikke noget at frygte. I øvrigt kender jeg Johan Schlüter godt nok til at vide, at han ikke er bror til Poul Schlüter. Måske er de i familie, men så er det langt ude. Jeg kender én på redaktionen, som kan undersøge det, hvis du ønsker det, men jeg tror nu ikke, det har betydning.

Jo tak, det ville jeg godt have afklaret. Vi talte også om samtalen med Mogens Koktvedgaard, og det tog Jakob også ganske roligt.

- Jeg har mødt professorer, jeg ikke ku' drømme om at spørge, hvad klokken er. Det skal du ikke tage så tungt.

Det var en stor lettelse at tale med Jakob. Jeg tog et bad og følte mig frisk igen. Bagefter skulle vi ud at spise med folkene fra HEX. Både deres Export Manager, Patrick, Credit Controller, Anne, og Eleanor, som behandlede vores bestillinger, mødte festklædt op i en fornem restaurant i London. Jeg forsøgte at sætte Patrick ind i den sære historie om Schlüter-familien og det store svindelnummer, men jeg ved ikke, hvor meget han forstod. Pludselig blev jeg overvældet af træthed, og jeg måtte kæmpe hele aftenen bare for at undgå at tabe hovedet og falde i søvn.

Svaret fra statsministeren

Jeg havde sendt rapporten til statsminister Poul Schlüter, fordi jeg syntes, det var vigtigt, at han som regeringens leder blev orienteret om Kulturministeriets adfærd, men det var omsonst. Sagen blev rutinemæssigt sendt videre til Kulturministeriet, som således fik frie hænder til at frifinde sig selv, uden at nogen fik noget at vide.

Svaret fra Kulturministeriet

Kulturminister Grethe Rostbøll (KF) gav opgaven til fuldmægtig Peter Schönning. Det var første gang, jeg fik kendskab til manden, der senere blev Johan Schlüters højre hånd, og som endte endnu højere oppe i systemet med magt til at bestemme Danmarks handelspolitik.

Allerede i 1992 havde den blot 28-årige Peter Schönning så meget indflydelse i Kulturministeriet, at han egenhændigt kunne løse "problemet" ved at opfinde en helt ny forklaring på, hvorfor salg og udlejning af film var forbudt frem til 1989. Ifølge Peter Schönning var filmværker ikke omfattet af konsumtion, fordi § 25 kun omfattede "kunstværker", og det er en særlig kategori i ophavsretsloven, der omfatter billedkunst, bygningskunst og brugskunst, men netop ikke filmværker, som er omfattet af udtrykket "kunstneriske værker" jf. ophavsretslovens § 1.

Troværdigheden af forklaringen havde været større, hvis det var samme forklaring, der blev givet til mig i 1987 eller til EU-Domstolen. Eller hvis den kunne genfindes et eller andet sted i ophavsretsloven eller i den juridiske litteratur.

Forklaringen havde også været mere troværdig, hvis det virkelig var lykkedes for André Poulsen at standse Jakob Stegelmanns parallelimport af Super 8 film. Jeg var ikke et sekund i tvivl om, at der var tale om en fantasifuld bortforklaring.

Statsministeren har bedt mig takke for Deres brev og det tilsendte materiale. Statsministeren har samtidig bedt mig sende Deres brev til kulturministeren under hvem spørgsmålet hører.

Statsministerens sekretær til Laserdisken, 28. februar 1992

Efter de regler i ophavsretsloven, der gjaldt frem til den 10. juni 1989, var spredningsretten for filmværker ikke genstand for konsumtion. Det skyldes, at lovens konsumptionsbestemmelser kun omfattede litterære og musikalske værker samt kunstværker, jf. § 23, stk. 1, og § 25, stk. 1, i lovbekendtgørelse nr. 52 af 27. januar 1987. Det bemærkes herved, at udtrykket "kunstværk" i lovens § 25, stk. 1, ikke indbefatter filmværker, men udelukkende værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst. Filmværker omfattes derimod - på linje med musikværker, sceneværker og kunstværker - af det overordnede udtryk "kunstnerisk værk" i ophavsretslovens § 1.

Kulturministeriets Peter Schönning til Laserdisken, 6. marts 1992

Forsøget på at vække kulturminister Grethe Rostbøll

Mon kulturministeren læste de svar, der blev givet af hendes embedsmænd? Jeg tvivlede, men hvis hun nu blev stillet et personligt spørgsmål, hvor et usandt svar ville være vanvittigt? Ville hun så ikke opdage, at der var noget galt?

Jeg forsøgte med et eksperiment. Da Jakob Stegelmann lukkede Panoptikon, solgte han varelageret til Palle Bo Schmidt, som fortsatte med at sælge film i sin virksomhed Real Tasa Film. Vi havde lavet et Super 8 filmsamlerblad sammen, og han var frisk på eksperimentet, da jeg forklarede ham situationen.

Han skrev til kulturministeren på Real Tasa Films brevpapir. Med henvisning til Peter Schönning's svar til mig forklarede han, at han i en årrække havde solgt Super 8 film, som han havde importeret fra England og Vesttyskland uden om de såkaldte danske eneretsdistributører. Var det virkelig kulturministerens opfattelse, at hans virksomhed havde været ulovlig? Det ville være vanvittigt at lade som om, at det var ulovligt at sælge film, blot fordi de var udgivet i andre EF-lande, og det ville kulturministeren da indse? Der skulle en rykker til, før der kom svar.

Kulturminister Grethe Rostbøll rystede ikke på hånden. Hun svarede frejdigt, at det frem til 1989 havde været ulovligt at sælge filmværker til almenheden uden ophavsmandens samtykke. Med et pennestrøg kriminaliserede hun uden videre Jakob Stegelmans virksomhed, Panoptikon, mit LaserDisc-salg fra 1984 til 1989 og selvfølgelig også Palle Bo Schmidts virksomhed, Real Tasa Film.

Vedr. Journal nr. 92:430/8100-1

Jeg er gennem fa. Laserdisken i Aalborg v/Hans Kr. Pedersen, blevet gjort bekendt med Deres svar i ovennævnte sag. Dette svar bekymrer mig noget, da jeg i en årrække har importeret og solgt Super 8 film (spillefilm, tegnefilm m.v.) udenom eventuelle danske eneretsdistributører.

Deres svar kunne tolkes, som om salg af filmværker har været ulovligt i Danmark indtil 1989, også selvom filmene var lovligt udgivet i andre EF-lande (primært England og Vesttyskland). Jeg er naturligvis ked af, at jeg muligvis har drevet en ulovlig virksomhed og er derfor interesseret i at få be- eller afkræftet, om dette er tilfældet.

Real Tasa Film til kulturminister Grethe Rostbøll, 12. marts 1992

Tak for Deres brev af 12. marts 1992. Jeg kan bekræfte, at frem til ændringen af ophavsretslovens § 23 i 1989 var spredning til almenheden af filmværker, herunder salg af udgivne eksemplarer, ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke, jf. lovens § 2.

Jeg skal beklage den forsinkede besvarelse af Deres brev. Forsinkelsen skyldes en ekspeditionsfejl i ministeriet.

Kulturminister Grethe Rostbølls svar til Real Tasa Film, 1. juli 1992

Kulturministeriets uddybende bortforklaringer

Den 3. marts 1992 nedlagde fogedretten forbud mod min udlejning af LaserDiscs, og det kunne mine kunder ikke undgå at opdage. Per Rasmussen fra Århus ville vide, hvad det gik ud på. Da han fik forklaringen, blev han oprørt.

- Det skal FDV ikke bestemme. Jeg er blevet formand for Fremskridtspartiet i Århus, og det er lige en sag for os. Vi tager tit sager op, hvor de små bliver klemte. Vi ser det hele tiden. Jeg kender Kim Behnke. Han er en af landets mest kendte politikere, og jeg er sikker på, at han kan hjælpe dig.

Det varede ikke længe, før Per fik arrangeret et møde, og Kim Behnke (FP) var en glædelig overraskelse. På tv kunne han måske virke provokerende, men over for mig var han imødekommende og hjælpsom og både vidende og realistisk om situationen på Christiansborg. Han var til stor hjælp.

På egen hånd stillede han spørgsmål til Grethe Rostbøll, og dem krøb hun let udenom. Det var ikke lige de spørgsmål, jeg ville have stillet, så jeg spurgte ham, om jeg måtte formulere en serie spørgsmål, og det var han med på. Jeg fortalte Per og Kim om Palle Bos brev til Grethe Rostbøll, hvorefter de forklarede, at det var usandsynligt, at hun selv havde læst det.

Kim fortalte om en episode i Kulturudvalget, hvor en suppleant og ekspert på et bestemt felt havde benyttet lejligheden til at stille kulturministeren spørgsmål om de emner, han var ekspert i. Efter at være cirkuleret i diverse afdelinger blev spørgsmålene til sidst sendt til den person, som embedsmændene fandt måtte være den mest kvalificerede til at svare, nemlig ham selv. På ministerens vegne endte han således med at besvare sine egne spørgsmål!

Jeg gav mine spørgsmål til Kim, og han stillede dem til Grethe Rostbøll og bad om grundige svar. Hun svarede, at hun på den baggrund havde bedt ministeriets "Juridisk og internationalt sekretariat" om at udarbejde et notat om spørgsmålene.

KULTURMINISTERIET
Juridisk og internationalt sekretariat

Den 25. oktober 1992
J. nr. 92:430/8100-1
PSch.40b

Notat
vedrørende de af Kim Behnke, MF,
stillede spørgsmål vedrørende
udlejning, filmværker m.v.

Ophavsretsloven skelner i § 1 mellem to overordnede værkskategorier: Litterære værker og kunstneriske værker. Som kunstneriske værker anses musikværker, sceneværker, filmværker samt værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst. At filmværker anses som en værksart under kategorien kunstneriske værker, fremgår af lovmotiverne fra 1961 til lovens § 1: "Filmværker må med hensyn til den i lovforslaget anvendte terminologi opfattes som en særlig gruppe inden for de kunstneriske værker."

Kunstværker er en anden værksart under kategorien kunstneriske værker. Som kunstværker anses de tre grupper, der er nævnt i slutningen af lovens § 1, stk. 1, nemlig værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst. Dette fremgår udtrykkeligt af lovmotiverne fra 1961 til lovens § 11, stk. 2: "ordet "kunstværker" - når det anvendes i dette lovforslag og i bemærkningerne til det - skal forstås som omfattende såvel alle værker, der traditionelt anses for bildende kunst, som værker af brugskunst og bygningskunst."

I ophavsretslovens terminologi er kunstværker således ikke identisk med kunstneriske værker, men derimod en værksart under kategorien kunstneriske værker. Begrebet kunstværker omfatter udelukkende billedkunst, bygningskunst og brugskunst, men ikke filmværker, der - ligesom kunstværker - er en selvstændig værksart under værskategorien kunstneriske værker.

Notatet om kunstværker og kunstneriske værker, 25. oktober 1992

Det var Peter Schønning, der kaldte sig således. Han havde fået opgaven, selvom han havde forladt Kulturministeriet og arbejdede som juridisk konsulent i Koda. Og hvilken utrolig besvarelse! Ophavsretslovens § 1 nævner som eksempler på kunstneriske værker disse seks: musikværk, sceneværk, filmværk, værk af billedkunst, bygningskunst og brugskunst (side 84), men også i notatet til Kim Behnke brugte Peter Schønning opfindelsen af "et kunstværk" som et underordnet udtryk, der alene omfatter de tre sidste kategorier. Han støttede dette på lovmotiverne fra 1961 om § 11, stk. 2, hvor udtrykket "kunstværker" er brugt i en sammenhæng, hvor filmværker måske ikke lige er det første, man tænker på.

Jeg anerkender gerne, at de næppe havde film i tankerne, da de i 1961 skrev § 11, stk. 2, men det udelukker ikke, at filmværker er kunstværker.

Hans fokus på den sære definition af "et kunstværk" giver heller ingen mening, da der i § 25 står "et kunstværk" i forbindelse med en *overdragelse* til andre. Om en *udgivelse* står der "værket" i § 25 (side 83). Det har forfatterne til *Dansk Privatret* fanget (side 82). Vi taler altså om udgivne eksemplarer af "et værk". Der er ikke tale om piratkopier.

Indskrænkninger i ophavsretten

§ 11. Af et offentliggjort værk må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Stk. 2. Denne bestemmelse medfører ikke ret til at lade andre eftergøre brugskunst eller billedhuggerværker eller fremstille kunstneriske gengivelser af andre kunstværker, og heller ikke ret til at opføre bygningsværker.

Ophavsretslovens § 11

I forbindelse med sag 158/86 ved EF-Domstolen (Warner m.fl. mod Viuff Christiansen), jf. dom af 17. maj 1988, er den danske regering udelukkende refereret for udtalelser vedr. udlejning af filmværker. Det skyldes, at sagen ikke handlede om salg, men alene udlejning af filmværker. Det bemærkes, at det ikke er den danske regering, men sagsøger (dvs. Warner m.fl.), der i Domstolens retsmøderapport er refereret for udtalelser om sondring mellem salg og udlejning (se dok. 9, s. 9, i Hans Kristian Pedersens bilagsrapport fra foråret 1992).

Notatet om vildledningen af EU-Domstolen, 25. oktober 1992

Forklaringerne til EU-Domstolen

Peter Schønning skrev, at regeringens skriftlige indlæg til EU-Domstolen skyldtes, at regeringen kun havde udtalt sig om udlejning, fordi sagen kun handlede om udlejning. Hvis ikke grænsen mellem brug af mørkelygten og en objektiv løgn blev overskredet med den nye definition på "et kunstværk" og opfattelsen af § 25, så blev den i hvert fald overskredet her.

Det var ikke, hvad Kulturministeriet skrev til mig i 1987. Det fremgår tydeligt, at sagen angik foreneligheden mellem *ophavsretsloven* og EF-reglerne (side 81). Det var traktatens artikler 30 og 36, der anvendtes på *lovgivninger*, der var undersøgt, ikke FDV's adfærd. FDV's og producenternes aftaler om at opdele markedet i Fællesskabet skal i givet fald vurderes efter konkurrencereglerne.

Ifølge retsmøderapporten forsvarede regeringen "den anfægtede lovgivning", hvorved visse værker, og her nævnes netop *film*, ikke bør kunne *udlejes* uden rettighedshaverens samtykke, og det blev begrundet i "almindelige kulturpolitiske synspunkter" med henvisning til rettighedshaverens vederlag (side 112). Det blev fremstillet, som om udlejning af filmværker havde været drøftet i Folketinget.

Har EU-Domstolen ikke taget stilling til en national lovgivning, der forbyder videresalg (nedenfor)? Det gjorde den ikke i sagen mod Erik Viuff Christiansen, men det gjorde den specifikt i Imerco-sagen (side 56). Den har også taget stilling til betydningen af en national lovgivning, der indeholder et forbud, som strider mod fællesskabsretten. En sådan lovgivning har ingen retsvirkning (side 53). Et evt. forbud mod salg af film i ophavsretsloven er derfor uden betydning. Enten var filmværker omfattet af § 25, eller også havde ophavsretsloven ingen retsvirkning!

EF-Domstolen har ikke taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt det frem til 1989 gældende danske forbud mod videresalg af solgte eksemplarer af filmværker uden rettighedshaverens samtykke var foreneligt med Rom-traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for varer. Da lovgivningen nu tillader sådant videresalg, ville en stillingtagen til spørgsmålet i dag kun have historisk interesse.

Notatet om EU-Domstolen og forbud mod videresalg, 25. oktober 1992

Eksemplarer af litterære værker kan frit spredes videre i overensstemmelse med ophavsretslovens § 23. Der er ingen bestemmelse om konsumtion af spredningsretten til “kunstneriske værker”. Visse værksarter under kategorien kunstneriske værker er nævnt i lovens §§ 23 og 25. Det drejer sig om musikværker i § 23, stk. 1 og 2, filmværker i § 23, stk. 3, og kunstværker i § 25. I det omfang en dukke overhovedet beskyttes efter ophavsretsloven, er den at anse som et kunstværk, der er undergivet konsumtion i overensstemmelse med § 25.

Notatet om en Barbie-dukke, 25. oktober 1992

En Barbie-dukke kontra et filmværk

Peter Schønning's præmis om, at man først må handle med en værksart, efter at Folketinget specifikt har tilladt den pågældende værksart, er fuldstændig absurd. Dette efterrationaliserede synspunkt havde udviklet sig til, at Jakob Stegelmann, Palle Bo Schmidt og jeg selv havde drevet ulovlig virksomhed, fordi Folketinget først i 1989 tog sig sammen og tillod videresalg af film!

Hvad så med de nye værksarter, der opstår siden? Måtte man heller ikke sælge et computerspil, før Folketinget tog sig sammen og vedtog en lov om at tillade salg af computerspil? Man havde næppe tænkt på computerspil i 1961, så salg af computerspil var vel også forbudt?

Om kunstneriske værker står der i § 1 “eller det er kommet til udtryk på anden måde”, så det omfavner som udgangspunkt det hele. Ifølge Peter Schønning er det netop i spørgsmålet om konsumtion, at kategorien “et kunstværk” er indført med det tilsyneladende eneste formål at forhindre spredning af videofilm, men det er sket i kraft af hans forveksling af ordene “værket” og “et kunstværk” i § 25. Kim Behnke havde spurgt, om det er tilladt at videresælge en Barbie-dukke, man har købt, selvom der ikke er en særlov, der tillader salg af dukker. Sjovt nok foregav Peter Schønning, at det er tvivlsomt, at dukker er omfattet af ophavsret. Mon ikke legetøjsfabrikanten Mattel, som har rettighederne til Barbie, har en ganske anden

Et kunstværk

opfattelse og vil gribe ind, hvis jeg begynder at fremstille Barbie-dukker?

Da Barbie selvfølgelig er ophavsretligt beskyttet, er hun som dukke ifølge Peter Schønning at regne for et kunstværk, men det samme kan ikke siges om den prisbelønnede film, *Jagten* (2012). Forstå det, hvem der kan!

Ikke et kunstværk

Når filmværker ikke er nævnt i § 23 og næppe kan antages at være omfattet heraf, hænger det sammen med, at filmværker ved lovens tilkomst så at sige udelukkende distribueredes i få eksemplarer til udlejning i lukkede kredsløb. Det almindelige publikum kunne højst erhverve tegnefilm o.lign. i smalfilmsformat, og denne spredning var helt uden praktisk betydning. Konsekvensen af denne regulering er, at filmværker er undergivet den fulde spredningsret, således som denne er hjemlet i § 2.

Udvalget finder på baggrund af det ovenfor anførte, at bestemmelsen i ophavsretslovens § 23 bør ændres, således at reglen om fri adgang til videreoverdragelse ved salg af udgivne værkseksemplarer tillige kommer til at omfatte videogrammer.

Film- og videogramspørgsmål, Betænkning nr. 1000/1984

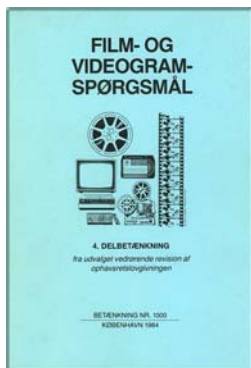
Ophavsretsudvalgets betænkning: Film- og videogramspørgsmål

I notatet henviste Peter Schønning endvidere til ophavsretsudvalgets betænkning *Film- og videogramspørgsmål* fra 1984. Det havde Kulturministeriet også gjort i 1988 (side 135), så jeg undersøgte, hvad der stod i betænkningen.

Også ophavsretsudvalget havde kun undersøgt § 23, ikke § 25, og forsøgte at forklare det åbenbart utilsigtede forbud mod at videresælge film med en teori om, at spredning af film var uden praktisk betydning før videokassetten.

Vi befandt os tilsyneladende ikke på den samme planet. Da jeg voksede op, havde enhver fotohandler med respekt for sig selv et udvalg af film på Super 8, og i min omgangskreds samlede vi på film og læste filmsamlerlitteratur. Hvordan kunne Mogens Kocktvedgaard glemme § 25 efter redegørelsen af konsumptionsprincippet i sin egen lærebog?

I overvejelserne om en lovændring, der skulle tillade spredning af videofilm, frygtede ophavsretsudvalget, at det danske distributionsmønster kunne blive brudt op - som om det ville være et problem! En anden detalje er, at udvalget vidste, at det forbud mod salg af film, som det var nået frem til ved at glemme § 25, nok ville blive anset for traktatstridigt "i lyset af den fortolkning af forbud mod kvantitative restriktioner, som er anlagt af EF-Domstolen" (betænkningens afsnit 6.2).

Jens Buhl	Erik Carlsen	H. Lund Christiansen
Svend Erichsen	Knud Hvidberg	Bjørn Høberg-Petersen
Ole Koch	Mogens Kocktvedgaard (formand)	Britta Kümmel
Fl. Leth-Larsen	E. Mohr Mehrsing	J. Nørup-Nielsen
J. Schultz-Lorentzen	Jytte Thorbek	Niels Thye

Ophavsretsudvalgets sammensætning